

AKTUALNA TEMA

TRGOVINA

Zvezna ljudska skupščina je te dni znova razpravljala o vprašanju osebnih potrebnosti in trgovine. Ob tej priložnosti je bila poudarjena nujnost, da trgovino, posebno pa trgovino s kmetijskimi pridelki, izboljšamo in jo dvignemo na višjo tehnično raven, ker brez tega ni mogoče uspešno uresničevati smotrov naše gospodarske politike. Hkrati je bila poudarjena pomembna vloga vseh odgovornih činiteljev, ki vplivajo na razvoj trgovine, kot so to predvsem sami trgovinski kolektivi, toda tudi komune, trgovinske zbornice in združne organizacije.

Zadnja leta so se povečale možnosti za investiranje zaradi pospeševanja trgovine. Teh možnosti pa niso popolnoma izkoristili niti sami trgovinski kolektivi, niti zbornice, niti združne organizacije, niti večina komun v celoti. Ljudskim odborom pripada pri tem odgovornost posebne vrste, nimajo samo vloge posrednega ali neposrednega »investitorja«, temveč so predvsem nobudniki in nosilci skrbi za preskrbo državljanov.

Nedvomno je, da je trgovina tudi »zvezno« vprašanje, ko je govora o najbolj splošni gospodarski politiki in o temeljnih načelih organizacije in poslovanja. Hkrati pa je tudi najbolj izrazit »občinski« problem, ne samo kot bistven problem vsakdanjega življenja državljanov, temveč tudi zato, ker to najbolj neposredno izhaja iz vsega našega gospodarskega sistema in družbene ureditve. Nič manj ni to problem tudi trgovinskih zbornic, ki jim je pospeševanje trgovine glavni namen. Pomembno vlogo imajo pri tem tudi poslovne zveze. Družba prav tako s popolno pravico pričakuje od organov samoupravljanja v trgovinskih organizacijah, da bodo pospeševali poslovanje in dobro upravljali družbena sredstva.

Če bo vsak izmed teh činiteljev posvetil problemom trgovine potrebno pozornost, če jih bo razumel kot svoje probleme in naloge in se bo lotil njihovega reševanja, ne da bi čakal, da jih bo rešil kdo drugi, tedaj bomo imeli trgovino, ki bo lahko kos tudi čedalje večjim nalogam, pred katerimi se bo znašla ob našem nadaljnjem gospodarskem in družbenem razvoju.

Družbeni plan za leto 1958

Napisal: Vladimir CERIČ

Preden preidemo na razlago osnove zveznega družbenega plana za l. 1958, se moramo ozreti na razvoj gospodarstva v letošnjem letu, in to ne samo zato, ker temeljijo postavke družbenega plana na gospodarskem razvoju v l. 1957, temveč tudi zato, ker se leto 1957 razlikuje od prejšnjih po gibanjih in razvoju gospodarstva. To se predvsem nanaša na izjemno visoko stopnjo porasta nacionalnega dohodka in na pomembno povečanje vseh oblik potrošnje. Nacionalni dohodek je v l. 1957 narasel za 21 odstotkov v primerjavi z lanskim letom. V gibanju nacionalnega dohodka in skupne proizvodnje je posebno pomembno, da je njun porast rezultat večje proizvodnje vseh gospodarskih področij, pri čemer pripada prevladujoče mesto industriji in kmetijstvu. Porast industrijske proizvodnje, ki znaša v primerjavi z 1956. letom 16 odstotkov, pomeni nadaljevanje enakih teženj, kakor so prihajale do izraza zadnja leta, le da je stopnja porasta višja kakor prejšnja leta in da je prišlo do sprememb v strukturi proizvodnje s porastom proizvodnje potrošnih dobrin v skladu s politiko, ki je določala povečanje potrošnje in življenjskega standarda.

Povečanje proizvodnje, zaposlenosti in potrošnje v letošnjem letu

Na visoko stopnjo porasta nacionalnega dohodka je letos pomembno vplivalo kmetijstvo, kar se v prejšnjih letih ni dogajalo. V primerjavi z lanskim letom je njegov pridelek za 55 odstotkov višji. Tak porast je rezultat storjenih ukrepov in investicij v prejšnjih letih in letošnjem letu, večje aktivnosti združenih in drugih kmetijskih organizacij, prav tako pa tudi ugodnih vremenskih razmer. Pri ocenjevanju porasta kmetijske proizvodnje moramo upoštevati, da je ta porast sledil po slabši lanski letini, da se je kmetijstvo letos razvijalo v zelo ugodnih vremenskih razmerah ter da zato obsega letošnjega pridelka ne moremo šteti za trajno doseženo raven. Njegov razvoj terja, da nadaljujemo investiranje in ukrepanje, in to v povečanem obsegu.

Ugoden razvoj industrije in kmetijstva je vplival na razvoj drugih gospodarskih področij in dejavnosti in sta tudi gradbeništvo in promet dosegla v primerjavi z lanskim letom 16 odstotni porast.

Z razvojem proizvodnje se je povečala tudi skupna zaposlenost v gospodarstvu, posredno pa tudi v neproizvodnih dejavnostih. Število zaposlenih oseb je letos za približno 160.000 višje, s čimer ni samo absorbiran letni prirast aktivnega prebivalstva, temveč se je v določeni meri zmanjšala tudi razpoložljiva rezerva delovne sile v kmetijstvu. Pomembno stran pomeni delovna storilnost na vseh gospodarskih področjih, posebno pa v industriji, v kateri se je povečala za približno 9 odstotkov.

Večja proizvodnja je omogočila tudi znatno povečanje obsega izvoza, s tem pa tudi deviznih dohodkov, ki so se povečali v l. 1957 za 31 milijard ali za približno 24 odstotkov. Hkrati pa je pod vplivom povečane notranje potrošnje prišlo skupaj s

porastom investicij do znatnega, celo hitrejšega porasta uvoza, ki je v primerjavi z lanskim letom večji za 40 odstotkov. Posledica takega gibanja izvoza in uvoza je bila, da se je kljub občutnemu porastu proizvodnje povečal primanjkljaj v tekočem zunanjetrgovinskem poslovanju za približno 5 milijard din v primerjavi z letom 1956. Višina realiziranega primanjkljaja pomeni neugodno stran v gospodarskem razvoju, moramo pa opozoriti na to, da je visok uvoz delno služil za povečanje zalog v gospodarstvu, prav tako pa tudi na to, da bo vplivala letošnja proizvodnja, posebno kar se tiče kmetijstva, znatneje na zmanjšanje primanjkljaja v prihodnjem letu.

Potrošnja prebivalstva se je v primerjavi z lanskim letom povečala za 13,5 odstotka ali na prebivalca za 11,5 odstotka. Tak razvoj potrošnje prebivalstva je presegel pričakovanja letošnjega družbenega plana, omogočil pa ga je znatno večji porast nacionalnega dohodka, kakor je z njim racionalni družbeni plan.

Narasla proizvodnja in povečani uvoz sta omogočila povečanje skupnega obsega investicij, ki je bil letos v primerjavi z lanskim letom večji za približno 50 milijard. V okviru doseženega obsega investicij se je spremenila tudi njihova struktura, najprej tako, da so se povečale negospodarske investicije mnogo bolj kakor gospodarske ter znaša njihov delež v skupnih investicijah 23,7 odstotka, medtem ko je l. 1956 znašal 18,3 odstotka. Največji porast je bil realiziran v stanovanjsko komunalni graditvi in znaša približno 20 milijard din. Po nepopolnih podatkih so v mestih zgradili 50 odstotkov več stanovanj kakor lani, razen tega pa so se povečale tudi investicije na področju prosvete in kulture.

(Nadaljevanje na 2. strani)

(Nadaljevanje s 1. strani)

Do spremembe v strukturi prišlo tudi v gospodarskih investicijah s povečanjem investicij v kmetijstvo, promet in gradbeništvo ob hkratnem zmanjšanju industrijskih investicij. V okviru industrijskih investicij so se povečale naložbe v rekonstrukcije, kar bo že prihodnje leto dalo rezultate v obliki povečane proizvodnje.

V skladu z investicijsko politiko je prišlo letos do nadaljnega povečanja investicij iz sredstev gospodarskih organizacij in teritorialnih skladov. Delež zveznih investicij se je v skupnih investicijah zmanjšal od 36 odstotkov, kolikor je znašal v l. 1956, na 32 odstotkov, ker je obseg zveznih investicij ostal večinoma na lanskaj ravni, medtem ko so se investicije drugih organov povečale. Investicije zveze so letos omejene na zgraditev najvažnejših objektov ob delnem usmerjanju investicij v rekonstrukcije in investicije za razvoj kmetijstva.

Zaradi visoke proizvodnje in uvoza je bilo notranje tržišče dobro oskrbljeno in so blagovni skladi v osnovi krilj povpraševanje ob povečanju zalog, zlasti pa surovin in reprodukcijskega materiala v industriji. Zaradi zniževanja sklada živine v lanskem in večjega uvoza v letošnjem letu je primanjkovalo zadostnih količin mesa za notranjo potrošnjo in tako smo ob koncu leta storili ukrepe za omejitev uvoza živine in mesa.

Ce ga gledamo v celoti, nam gospodarski razvoj v l. 1957 kaže, da je bila v osnovi realizirana gospodarska politika, ki smo jo določili za letošnje leto, posebno pa kar se tiče vzpona proizvodnje in povečanja delovne storilnosti, porasta potrošnje prebivalstva in sprememb v strukturi investicij.

Porast proizvodnje in dohodka v prihodnjem letu

Izhajajoč iz rezultatov, ki smo jih dosegli v letošnjem letu, in gospodarsko političnih smotrov, določenih s perspektivnim planom gospodarskega razvoja Jugoslavije, se z zveznim družbenim planom za l. 1958 v bistvu nadaljuje politika letošnjega gospodarskega razvoja tako, da se glede na materialne možnosti države bolj odločno postavlja vprašanje zmanjšanja primanjkljaja v plačilni bilanci.

Pogoji za nadaljnji razvoj proizvodnje so dani tudi v l. 1958, le da bosta imela skupna proizvodnja in nacionalni dohodek bolj milo stopnjo porasta kakor v l. 1957. Računamo namreč, da kmetijska proizvodnja v prihodnjem letu ne bo mogla realizirati v letošnjem letu doseženega obsega in da bo zeto kljub porastu industrijske proizvodnje in povečani aktivnosti drugih gospodarskih področij in dejavnosti porasel nacionalni dohodek za 5,8 odstotka v primerjavi z l. 1957.

Industrijska proizvodnja bo v l. 1958 še nadalje naraščala, vendar bo njen porast milejši kakor pa letos. Računamo, da se bo njena proizvodnja povečala za začetkom obratovanja novih zmogljivosti, z izvršenimi rekonstrukcijami, z boljšim izkoriščanjem zmogljivosti in s povečanimi možnostmi preskrbe industrije s surovinami in reprodukcijskim materialom za 11 odstotkov. V okviru tega porasta računamo s porastom vej energetike za 14 odstotkov, reprodukcijskega materiala za 10 odstotkov, opreme za 10 odstotkov in izdelkov, ki bodo namenjeni potrošnji, za 11 odstotkov.

Ceprav računamo s 4 odstotki nižjo kmetijsko proizvodnjo kakor letos, kar je rezultat manjšega obsega poljedelstva, prič-

kujemo znatnejši porast živinoreje (za približno 10 odstotkov) in sadjarstva (za približno 6 odstotkov). V l. 1958 bomo nadaljevali vse ukrepe, ki so potrebni za pospeševanje in razvoj kmetijstva. Investicije se bodo še naprej povečale in bodo dosegle znesek nad 60 milijard din, razen tega pa računamo z drugimi večjimi ukrepi ob večji uporabi umetnih gnojil za nadaljnjih 40 tisoč ton.

Notranja potrošnja in zmanjšanje primanjkljaja

Proizvodnja in pričakovani nacionalni dohodek, pri čemer upoštevamo iz letošnjega leta prenesene zaloge kmetijskih pridelkov, bodo omogočile, da se bo skupni izvoz povečal za 15 odstotkov, od tega izvoz industrijskih izdelkov za 15 odstotkov, kmetijskih pridelkov pa za 26 odstotkov. Pomemben uvoz v letošnjem letu omogoča, da bomo lahko v l. 1958 tudi z manjšim porastom uvoza reprodukcijskega materiala zadovoljili potrebe gospodarstva. Razen tega se bodo prihodnje leto zmanjšale potrebe po uvozu hrane za 25 milijard v primerjavi z 39 milijardami din v letošnjem letu. Tako so ob povečanem izvozu dane možnosti, da v l. 1958 realiziramo pomembnejši rezultat v zmanjšanju tekočega primanjkljaja v plačilni bilanci. Uresničenje te naloge bo terjalo, da bomo vzdržali okvire uvoza, ki jih določa plan, a da bomo v izvozu realizirali čim bolj popolne rezultate, pri čemer bomo morali računati s potrebami notranjega tržišča.

Materialne možnosti države in potreba po zmanjšanju primanjkljaja v plačilni bilanci dajejo okvire za notranjo potrošnjo. Njena stopnja porasta mora biti znatno bolj mila kakor letos. V okviru teh možnosti in upoštevajoč potrebo po dosegli stabilnejših razmer na tržišču računa družbeni plan za leto 1958, da bo porasla notranja potrošnja kot rezultat porasta osebne potrošnje, medtem ko računa za splošno potrošnjo in investicije iz domačih sredstev, da bodo ostale na letošnji ravni.

Povečanje osebne potrošnje in življenjskega standarda je tudi v l. 1958 ena izmed temeljnih nalog gospodarske politike. Osem odstotni porast, ki z njim računamo, naj bi bil rezultat porasta delovne storilnosti, povečanja zaposlenosti v gospodarstvu in novega uslužbenkega in pokojninskega sistema. Glede potrošnje na vasi računamo s porastom, pri čemer upoštevamo tržne presežke iz letošnjega in prihodnjega leta in potrebo po vskladitvi davčnih obveznosti z dohodki, ki bodo realizirani v prihodnjem letu. Materialna osnova takega razvoja osebne potrošnje so prenesene zaloge kmetijskih pridelkov iz letošnjega leta, porast nacionalnega dohodka, s katerim računamo, in dopolnilni uvoz potrošnih dobrin.

Razvoj osebne potrošnje in razpoložljivi blagovni skladi določajo meje splošni potrošnji. V prihodnjem letu se namreč v okviru materialnih sredstev, ki nam bodo na voljo, ne more poleg naloge zmanjšanja primanjkljaja v plačilni bilanci in porasta osebne potrošnje povečati še splošna potrošnja, predvsem pa proračunska potrošnja, ne da bi tako spravili v nevarnost izpolnitev osnovnih nalog in stabilnost notranjega tržišča. Zato računamo, da bo proračunska in druga splošna potrošnja ostala na letošnji ravni.

Investicije

Omenjene osnovne naloge opredeljujejo prav tako obseg investicij v prihodnjem letu in računamo, naj bi investicije iz domačih sredstev ostale na ravni, ki smo jo

dosegli v letošnjem letu, medtem ko bi bil skupni volumen večji zaradi večje uporabe inozemskih sredstev ali uvoza opreme. Ta okoliščina omogoča, da bodo skupne investicije večje za približno 7 odstotkov.

Investicijsko politiko v l. 1958 karakterizira porast gospodarskih investicij za približno 10 odstotkov, medtem ko naj bi bile negospodarske investicije manjše za približno 5 odstotkov. Do takega razmerja med gospodarskimi in negospodarskimi investicijami prihaja zato, ker so zaznamovale negospodarske investicije v letošnjem letu zelo visok porast in ker imamo v prihodnjem letu nalogo, da začnemo graditi nove velike objekte, katerih izvedbo določa družbeni plan gospodarskega razvoja od l. 1957 do 1961, kakor tudi zato, ker je potrebno, da investicije v kmetijstvu še naprej znatno naraščajo. Okvir negospodarskih investicij omogoča, da povečamo v prihodnjem letu investicije v stanovanjsko komunalno graditev, in to iz povečanih sredstev skladov za stanovanjsko graditev. Družbeni plan računa, da naj bi prišlo do zmanjšanja negospodarskih investicij z omejitvijo gradenj upravnih poslopij in da se bodo tako povečale investicije v družbeni standard.

V okviru gospodarskih investicij posvečamo posebno pozornost kmetijstvu. Obseg investicij v kmetijstvo naj poraste za nadaljnjih 20 milijard din ali za 50 odstotkov zvezni izvršni svet pa je pooblaščen, da poveča določeni znesek, če bodo dane možnosti.

Kakor smo že poudarili, se mora prihodnje leto začeti graditev vrste gospodarskih objektov, ki so pomembni za splošni gospodarski razvoj. Sem spadajo predvsem nekateri objekti elektrogospodarstva, povečanje zmogljivosti premogovnikov, novi objekti barvaste metalurgije, gradnja aluminijanskega kombinata, objekti za proizvodnjo umetnih gnojil itd. Razen teh nalog bomo v prihodnjem letu nadaljevali zgraditev objektov, ki smo jih začeli prejšnja leta, dali pa bomo tudi potrebna sredstva za hitrejši razvoj gospodarsko zaostalih področij, predvsem Makedonije, Kosova in Metohije.

Ce upoštevamo te naloge kakor tudi potrebo posredovanja z znatnimi splošno-družbenimi sredstvi za razvoj kmetijstva, se bodo investicije iz zveznih sredstev v prihodnjem letu še povečale.

Razen tega bodo sredstva gospodarskih organizacij, namenjena za investicije, prav tako večja zaradi njihovih povečanih investicijskih skladov in zaradi povečanja amortizacijskih skladov zaradi delne revalorizacije vrednosti osnovnih sredstev, ki jo bomo opravili v prihodnjem letu.

Potreba, da ohranimo investicije v okvirih, ki ne bodo povzročili neugodnih gibanj na tržišču, kakor tudi povečanje investicij iz sredstev zveze in gospodarskih organizacij terjajo, da se v določeni meri zmanjšajo investicije iz sredstev ljudskih odborov in teritorialnih skladov in tako računamo v prihodnjem letu z ukrepi za odložitev trošenja teh sredstev.

Zvezni družbeni plan za l. 1958 izhaja, ko določa okvire razdelitve, iz tega, da omogočajo ti okviri, da dosežemo v prihodnjem letu nadaljnje rezultate v stabilizaciji tržišča. Izpolnitev nalog, ki jih postavlja, pa ni odvisna samo od ukrepov, ki jih določa. Z izvajanjem novega načina razdelitve dohodka gospodarskih organizacij dobijo organi delavskega samoupravljanja večje pravice oziroma večjo materialno osnovo. Ce upoštevamo to okoliščino in dejstvo, da razpolagajo z znatnimi sredstvi politično teritorialne enote, je uspešna izvršitev nalog, določenih s planom, v znatni meri odvisna od racionalne uporabe sredstev, ki so tem organom na voljo.